

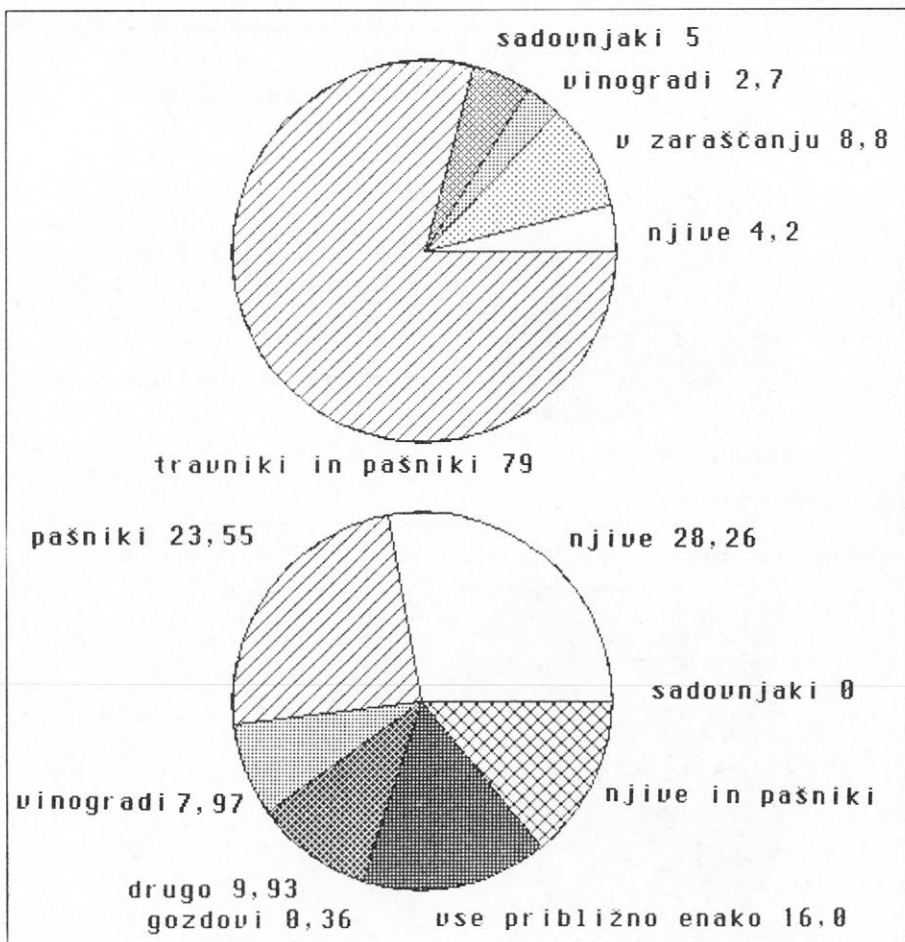
PSIHOLOŠKI VIDIKI NESREČ: NEURJE V HALOZAH LETA 1989

Marko Polič* Andrej Bauman** Vekoslav Rajh*** in Bojan Ušeničnik****

Neurja, kakršno je bilo v noči s 3. na 4. julij v Halozah, niso ravno pogosta. Še redkejša je njihova dokaj hitra ponovitev. V celoti gre za dogodek precejšnje moči in hudih posledic, na srečo predvsem materialnih. To, da ni bilo smrtnih žrtev, pa še ne pomeni, da ujma ljudi ni neposredno prizadela. Izkušnje posameznikov predstavljajo ključni vidik v poskusu predvidevanja možnih negativnih psiholoških posledic nesreč. Kako so jo videli in doživeli, skušamo pokazati v tem poročilu.

Posebna značilnost tovrstnih dogodkov je njihova sorazmerna nepredvidljivost, ki ne dopušča posebne pripravljenosti. Resda zmorejo vremenoslovci kar veljavne kratkoročne napovedi, toda napovedati jakost in vse posledice nekega neurja še ne zmorejo. Ljudje se tako srečujejo z ujami kot z redkimi dogodki verjetnostne narave in se temu ustrezno tudi vedejo. O zaznavi takega dogajanja je govor v posebni razpravi (Polič, 1990), tu se bomo lotili predvsem nekaterih drugih značilnosti človeškega odzivanja na naravne nesreče. Najprej bomo predstavili nekaj splošnih spoznanj, dobljenih v mnogih raziskavah v različnih deželah, nato pa prikazali tista, do katerih smo prišli z našo raziskavo v Halozah.

Dogajanje, povezano z nesrečo, lahko razdelimo v obdobja pred, med in po nesreči. Z nesrečo se soočajo posamezniki, ki se razlikujejo po starosti, izobrazbi in privrženosti skupnosti ter vedo več ali manj o možnih nevarnostih in o možnostih njihovega pojavljanja in ki imajo različne izkušnje s prejšnjimi nesrečami. Med nesrečo so nedvomno vsi izpostavljeni večjemu ali manjšemu stresu. Lahko jih ubije, poškoduje, lahko izgubijo sorodnike ali prijatelje, lahko so skrajno preplašeni ter opazujejo propad svojega premoženja itd. Po nesreči se morajo na te svoje izkušnje nekako navaditi. Iščejo različne rešitve za soočanje z bodočimi nesrečami kot tudi nadomestila za izgube. Naša raziskava zajema predvsem zadnji dve obdobji, dogajanje med nesrečo in po njej. Življenje pred nesrečo navadno poteka po ustaljenih navadah, zato nas nesreče prav zaradi verjetnostne narave pojavljanja navadno presenetijo in jih ne dočakamo pripravljeni. Pripravljenost je odvisna predvsem od prejšnjih izkušenj prizadetih z nesrečami, pa tudi od njihovih predstav o njih. Vsi se seveda zavedamo, da se nekaj lahko zgodi, toda navadno »ne nam« in »ne danes«. **Omejena razumnost**, kot jo je zahteval Simon (Gifford, 1987), je eden od razlogov za samoslep-
teve. Kaže se v **preozkem obsegu prilagoditev** na možno nesrečo, v nekakšnem dajanju prednosti **kriznim odzivom** in vrsti drugih napačnih presoj. Ljudje nekako raje čakajo na nesrečo, kot pa da bi jo preprečili. Ali nam o tem končno ne pričajo tudi dolgi sezname hudih posledic

Slika 1. Dejanska škoda in ocena uničenih površin (v %).

vsakoletnih naravnih nesreč pri nas, da tehnoloških sploh ne omenjamo. Glede osnovnih psiholoških posledic naravnih nesreč bi na tem mestu našli še nekatere Bolinove (1989) ugotovitve:

- Nesreče, ki izpostavljajo prizadete življenjsko nevarnim situacijam ali pa smrti ali poškodbi člane primarne skupine, prej povzročijo resne psihične posledice.
- Nesreče, ki jih spremlja dolgo obdobje grožnje ali pa grožnja ponovitve po začetnem močnem udarcu, so posebno stresne.
- Velike nesreče, pri katerih je visoko razmerje med prizadeto in neprizadeto skupnostjo, so povezane s posledicami v duševnem zdravju.

- Nenadne in nenapovedane nesreče so bolj stresne kot predvidene.

- Nesreče, s katerimi prizadeti nimajo izkušenj, so bolj psihološko moteče kot znane nesreče. Prejšnje izkušnje, posamične ali kolektivne, blažijo učinke stresa.

Če bi dogodka v Halozah ocenili po teh vidikih, je očitno naslednje:

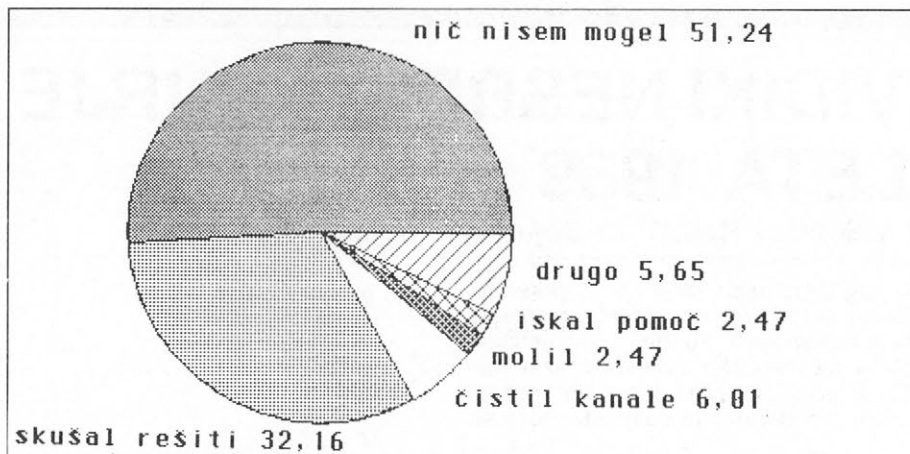
1. Dogodka, vsaj neposredno po posledicah, za ljudi nista bila življenjsko nevarna. Ni bilo mrtvih ali huje poškodovanih.
2. Nesreče ni spremljalo dolgo obdobje grožnje, ponovitev pa je bila nepričakovana.
3. Škoda je zajela široko območje, zato je bila ujma za prizadete toliko bolj stresna.

* Izr. prof. dr., Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Aškerševa 12, Ljubljana.

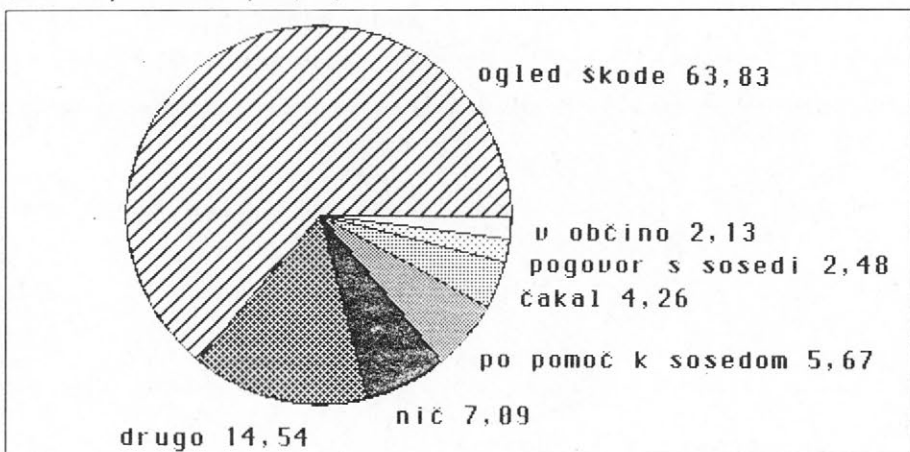
** RSLO, Župančičeva 3, Ljubljana.

*** Republiški štab CZ, RSLO, Župančičeva 3, Ljubljana.

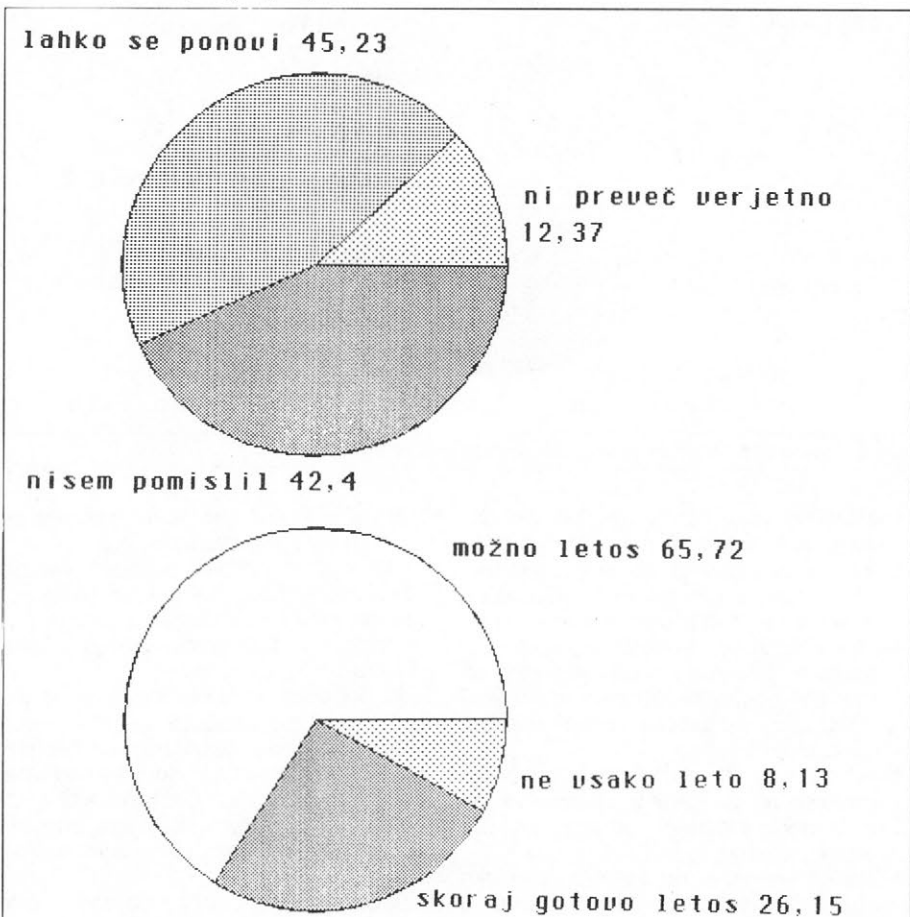
**** Strokovne službe Predsedstva Republike Slovenije, Erjavčeva 17, Ljubljana.

Slika 2. Dejavnost med ujmo (v %).

Slika 3. Dejavnost po ujmi (v %).

Slika 4. Možnost ponovitve neurja (v %).

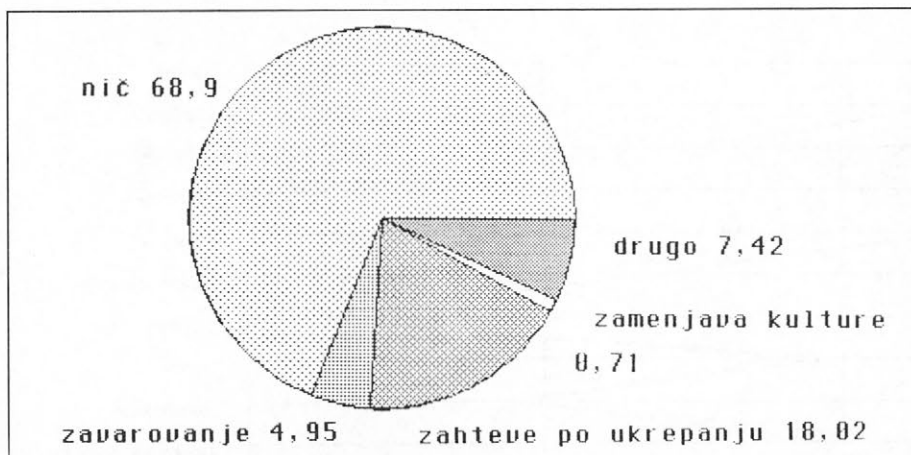
4. Dogodek je bil predvsem glede moči in posledic nepričakovan. Ker se je pripetil ponoči, je bil zato še toliko bolj nepričakovan in zato stresen.

5. Gre za znano naravo dogodka, kar zmanjšuje njegove zmogljivosti, ki povzročajo stres.

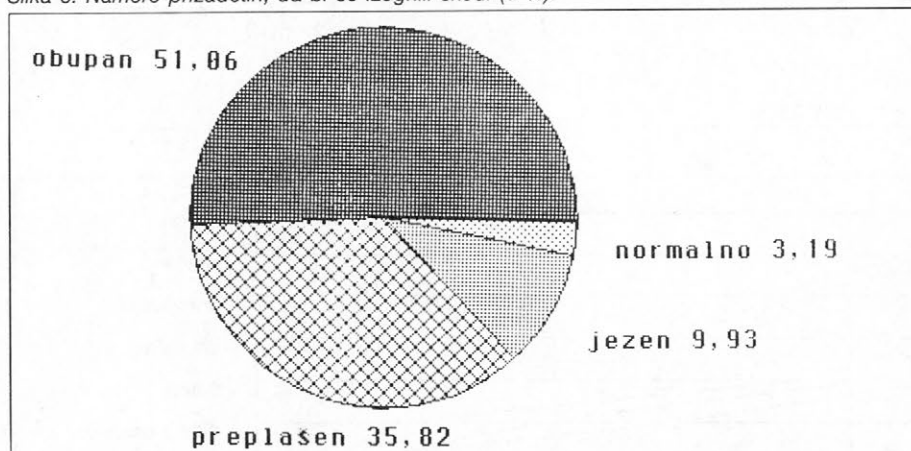
Lahko sklenemo, da gre najbrž za srednje stresen dogodek z razmeroma kratkotrajnimi psihičnimi posledicami za večino prizadetih, razen za preseljene. O tem bodo več povedali njihovi odgovori.

Zavedati se moramo, da je nesreča vedno nekakšna posledica interakcije med družbo in naravo. Tako npr. poljedelstvo zahteva uporabo naravnih virov z vsemi pridruženimi koristmi in škodami, uporaba naravnih virov pa je vedno povezana s tveganjem, da jo bo neki skrajni dogodek v naravnem sistemu vsaj otežil. Ljudje niso pasiven del tega sistema. Znova in znova vzpostavljajo nove okoliščine v fizičnem in socialnem okolju. Gre torej za dinamičen sistem odnosov. Nove ekološke razmere in spremenjena dejavnost spreminjajo tako socialne kot naravne pod sisteme. Okolja, v katerih nastajajo nevarni dogodki in družbeno-gospodarski sistemi, ki definirajo rabo, dajejo pomembne smernice, ki vodijo, spodbujajo in omejujejo človekovo vedenje. Seveda niso edini. Pomembne so tudi zaznave, spoznave in prilagoditve kot elementi kulture. Oglejmo si na kratko le slednje.

Ko govorimo o prilagoditvi, mislimo seveda na odzive na nevarnost bodisi pred, med in po fizičnem dogodku. Obstaja več vrst njihovih tipologij. Nekatere upoštevajo človeški napor, tako gospodarski kot psihični. Druge govore o slučajnem in smotrnem prilagajanju. Kaj bodo ljudje izbrali, je odvisno od tega, kako so dojeli situacijo, od njihove zaznave značilnosti fizične nevarnosti in njenih možnih posledic ter od razpoložljivosti prilagoditev. Slednje morajo biti za njih možne in sprejemljive glede na gospodarska in socialna merila. Na izbiro bodo v končni posledici vplivali predvsem naslednji dejavniki: izkušnje, materialno stanje, uporaba virov in osebnost. Marsikdaj je pomembno nedavno srečanje z nevarnostjo. Izkušnja je bila glavni dejavnik v odločanju za zavarovanje pred poplavami in potresi (Sorensen in White, 1980). Različne raziskave so po omenjenih avtorjih omogočile prepoznavo štirih splošnih načinov, na katere se socialni sistemi odzovejo, kadar so soočeni z nevarnostjo. Gre za nepovezane načine in zdi se, da lahko neka družba uporabi en način za soočanje z eno in drugega za soočanje z drugo nevarnostjo. Čez čas lahko preidejo z uporabo enega načina na uporabo drugega, čeprav ne na neki urejen način. Te načine bi lahko poimenovali: **absorpcija izgube, sprijaznjenje z izgubo, zmanjšanje izgube in radikalna sprememba**. Prehod iz enega načina v drugega spodbuja prehod pragov zavedanja, akcije in nestrpnosti. Prvi način se kaže v mnenju, da »nesreča ni problem«. Ljudje se zanašajo na svojo zmožnost da absorbirajo škodo, ko se nesreča pojavi. Na neki način je ta vključena v življenjski slog ali kulturo.

Slika 5. Namere prizadetih, da bi se izognili škodi (v %).

Slika 6. Počutje med ujmo (v %).

Prehod praga zavedanja v drug vzorec pomeni priznanje izgube, toda prizadeti ostajajo zadovoljni s prenašanjem in delitvijo škode. Najpogostejša oblika vedenja je odsotnost delovanja. Tretji način odlikuje družbe, ki so prestopile prag akcije. Le-te skušajo izgubo zmanjšati in preprečiti na zavestno pozitiven način.

Končno imamo še družbe, ki so prestopile prag nestrpnosti ter v odzivu na nesrečo popolnoma spremenijo način uporabe zemlje ali lokacijo. Ljudje se preprosto preselijo, ali se začno ukvarjati z nečim povsem drugim. Kot smo dejali, so ti vzorci vedenja med seboj neodvisni, in neka družba tekom časa ne napreduje od enega do drugega v omenjenem vrstnem redu. Vendar pa posamezniki lahko ocenjujejo svoje napore v skladu s temi vzorci na kumulativen in urejen način.

Prostor nam ne dopušča, da bi predstavili še druge vidike prilagajanja ter interakcije med njimi. Lahko tudi rečemo, da je zmoglost napovedovanja sprememb v družbenih sistemih in posamičnih odzivih na naravne nesreče omejena zaradi zapletenosti problema ter pomanjkanja empiričnih podatkov. Naša raziskava je prispevek v tej smeri. Resda je bila izpeljana več kot pol leta po ujmi, toda tudi dogajanje po nesreči je izrednega pomena za premagovanje njenih posledic. Tovrstne raziskave nas opozore na mnoge vidike dogajanja, ki bi jih drugače zanemarili.

Metoda

Izpraševanci: V raziskavo smo zajeli 283 prebivalcev zahodnih in osrednjih Haloz, to je tistih predelov, ki sta jih prizadeli lanski ujmi. Gre za krajevne skupnosti Majšperk, Podlehnik, Dolena, Žetale in Ptujška Gora. V raziskavo je v načelu zajet vsak 10. prebivalec teh krajevnih skupnosti, ki je utrpel škodo, vsi preseljeni ter vsak drugi s škodo na gospodarskem poslopu, izločeni pa so vsi lastniki vikendov. Od anketiranih je 49,82 % moških in 50,18 % žensk. Stari so od 18 do 83 let, v povprečju pa 50,20 leta ($SD = 13,59$ leta). Večina anketiranih (81,27 %) ima nizko, 17,31 % srednjo, ostali pa višjo ali visoko izobrazbo. 71,83 % jih je živel v svojem kraju od rojstva. V isti hiši pa je od rojstva živel 39,58 %. Preživljajo se večinoma s kmetovanjem (37,10 %), službo (12,72 %) ali pokojnino (9,19 %) oz. s kombinacijo kmetovanja in službe (18,73 %) ali pokojnine (12,37 %). Večina obdelujejo le svojo zemljo (82,62 %) ali pa jo imajo še nekaj v najemu (11,70 %). Nekaj izprašancev sploh nima zemlje (3,19 %), v povprečju pa imajo posestvo veliko 6,23 ha ($SD = 5,84$ ha). Največ imajo pašnikov (23,09 %), nato gozdov (23,91 %), njiv (18,12 %) oz. vsega približno enako (17,39 %). Te podatke navajamo predvsem zato, ker so te značilnosti merodajne za vrsto škode, ki jim je bila povzročena, ter za njihove odzive.

Gradivo: V raziskavi smo uporabili vprašalnik zaprtega tipa z 42 vprašanji, narejen na osnovi naših prejšnjih izkušenj v tovrstnih raziskavah.

Postopek: Anketiranje je potekalo v aprilu 1990. Izvedli so ga učenci 3. in 4. razredov srednješolskega centra na v Ptuj. Za te anketarje smo se odločili predvsem zato, ker jim je bil kot domačinom olajšan dostop do anketirancev. Pred začetkom anketiranja smo jih seznanili z vprašalnikom in načinom dela, jih opozorili na morebitne težave in hkrati povedali, kako naj jih razrešujejo. Na tem mestu se njim, izvršnemu svetu in upravnemu organu za ljudsko obrambo občine Ptuj zahvaljujemo za vso pomoč pri izvajanju ankete.

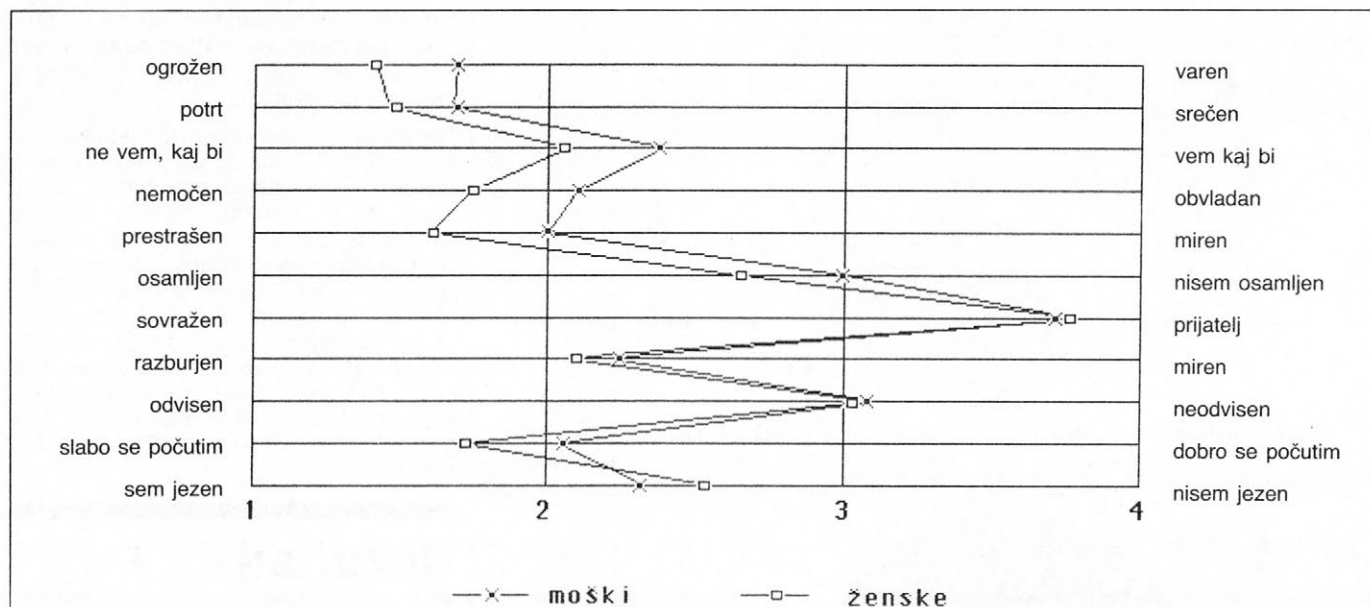
Rezultati in razprava

Raziskava je bila izvedena več kot pol leta po dogodku, kar je nedvomno vplivalo na odgovore izprašancev. Iz bolj oddaljene perspektive se nam dogodki pogosto zde drugačni kot takrat, kadar jih neposredno doživljamo. Kombiniramo jih s kasnejšimi izkušnjami, izkušnje se izmenjujejo med ljudmi, kasnejše zamere lahko spremenijo celotno mnenje o dogodku itd. Po drugi strani pa tako raziskovanje lahko dovolj verodostojno zajame dogajanje po nesreči, posebej kadar zaznavo soočimo z objektivnejšimi kazalniki. Končno pa je zanimivo tudi samo mnenje ljudi o nekem dogodku, ne glede na njegovo veljavnost. Odraža pač določeno psihično stvarnost, ki ima tudi svojo težo.

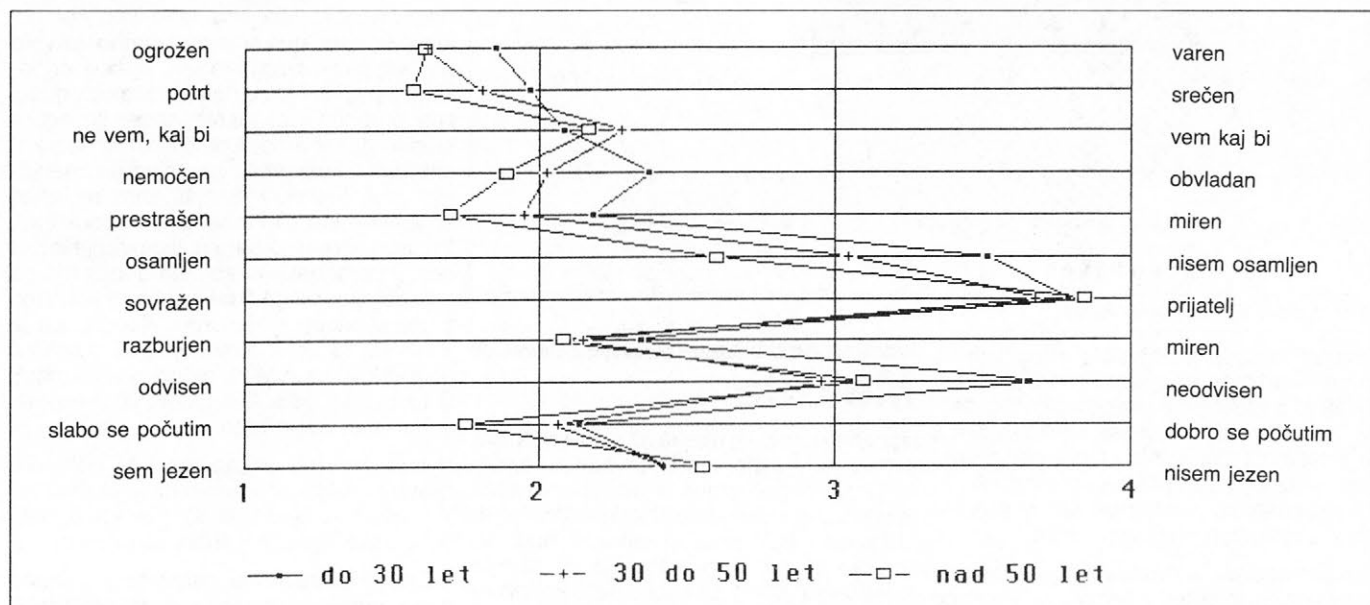
V tem poročilu prikazujemo le nekatere najosnovnejše ugotovitve naše raziskave, ki pa bodo – tako upamo – vendarle dale neko sliko človeške strani te nesreče.

Začnimo z zaznavo osnovne posledice dane ujme – oceno najbolj prizadetih površin. Primerjava z dejansko prizadetimi kaže določeno podobnost, vendar je v osnovi napačna. Pravičen odgovor je, kot kažejo stvarni podatki, le eden. Precejen je obseg poškodovanih njiv, podcejen pa obseg poškodovanih pašnikov. To morda odraža pomen posameznih površin za prizadete. V njihve nedvomno vlagajo več dela kot v pašnike. Nedvomno je seveda nekaterim poškodovalo več njiv, drugim več pašnikov in končno nimajo vsi vseh vrst površin. Gre tudi zato, da oba prikaza ne kažejo isto: eden se nanaša na ocene ljudi, drugi pa na odstotek dejansko poškodovanih površin.

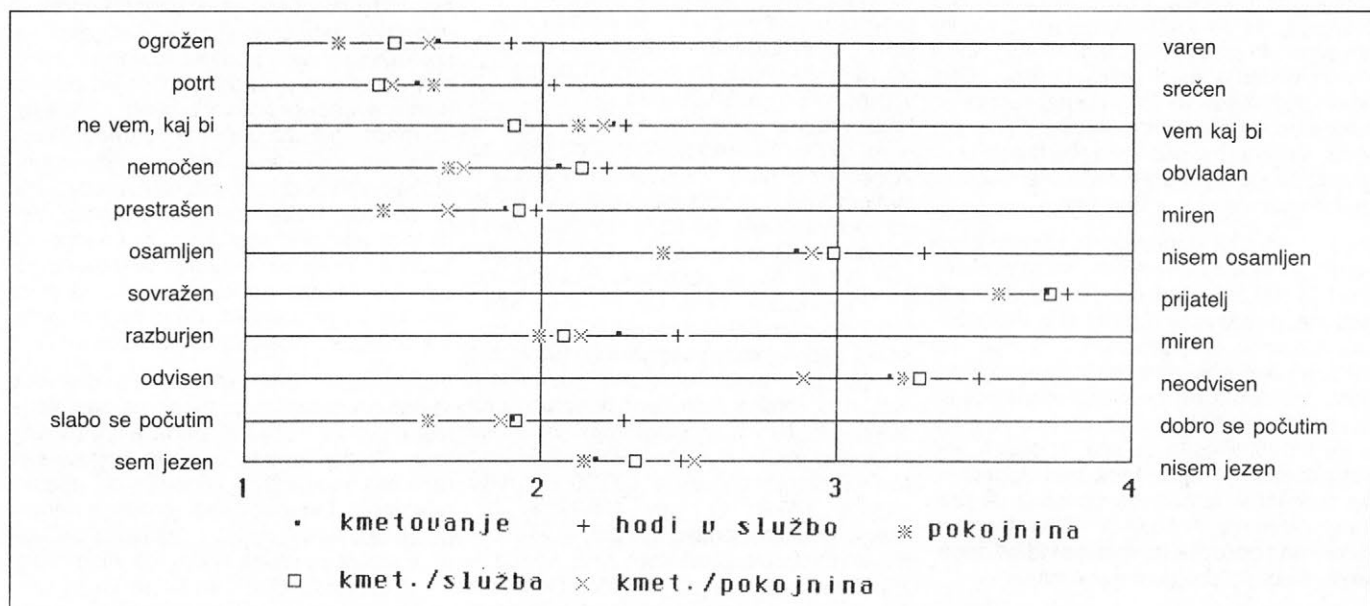
Večina izprašancev (86,22 %) je bila med neurjem doma, kar je glede na čas, ko je izbruhnilo (v noči s 3. na 4. julij), razumljivo. Glede na čas in vrsto dogodka je razumljivo tudi njihovo početje, oz. njihova odsotnost. Odgovori kažejo očitno nemoč posameznikov pred t. i. »višjo silo«, saj jih več kot polovica meni, da niso mogli storiti ničesar. Okoli 40 % pa jih je vendarle skušalo nekaj storiti, rešiti, kar se rešiti da, čistiti kanale, iskati pomoč ali kaj

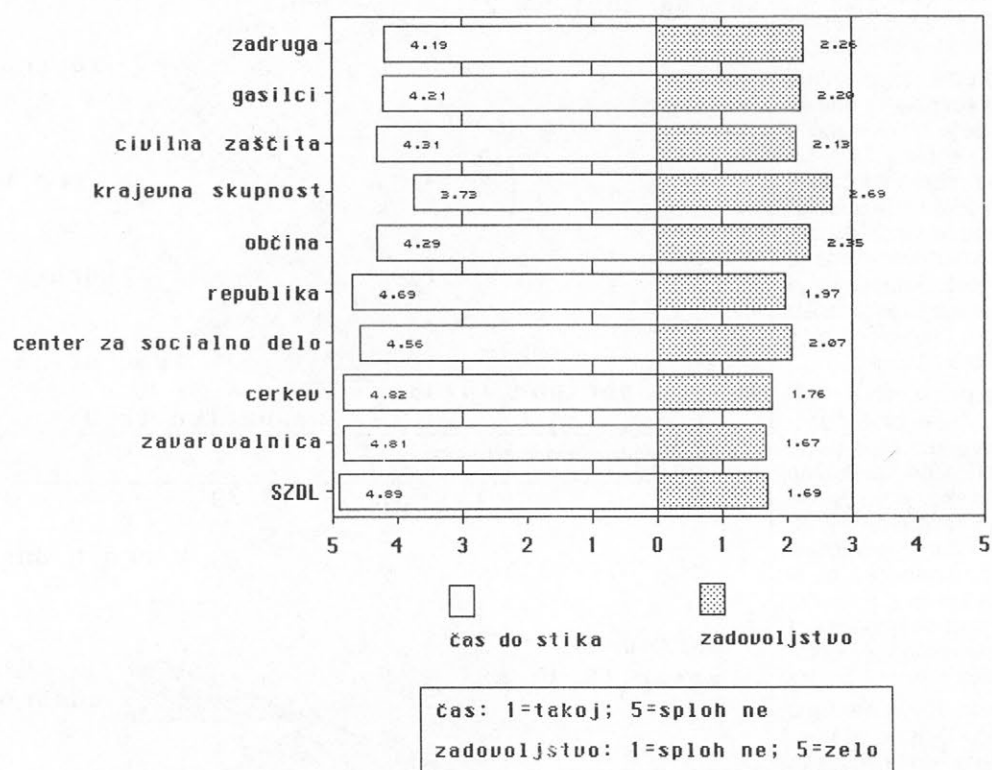
Slika 7. Počutje ob misli na ujmo.

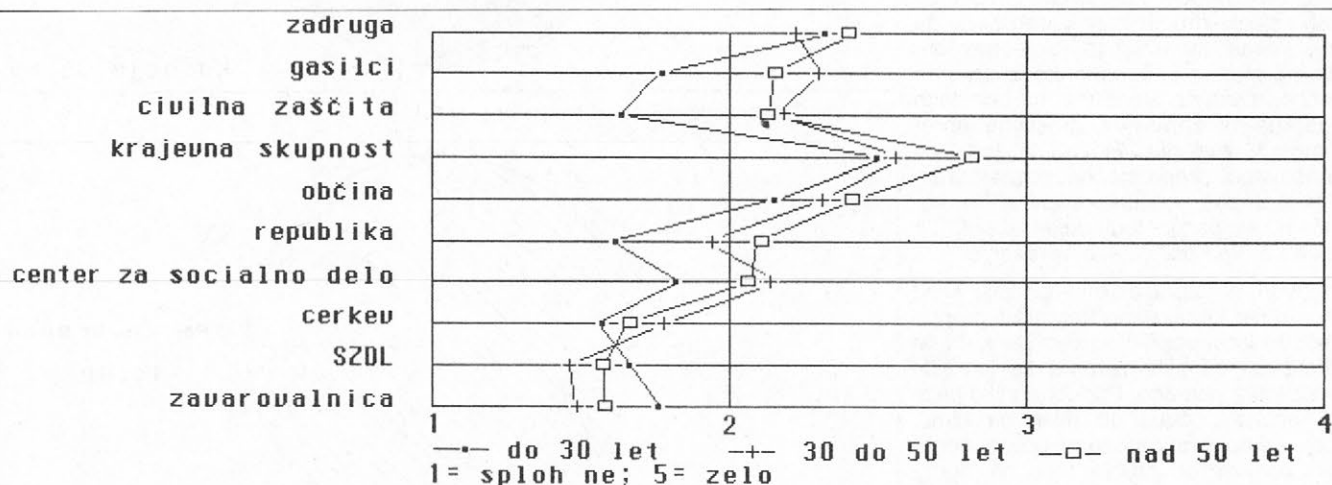
Slika 8. Starost in ocena počutja med ujmo.

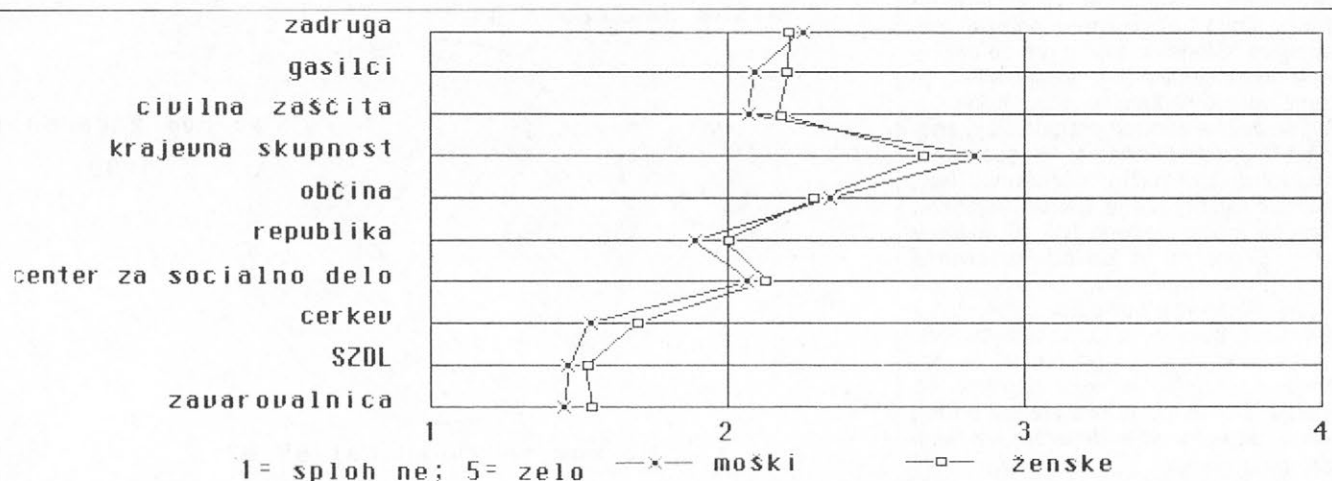
Slika 9. Način preživljanja in ocena počutja ob misli na ujmo.

Slika 10. Čas do stika s predstavniki ustanov, organizacij in zadovoljstvo.

Slika 11. Starost in zadovoljstvo z delom služb, organov in organizacij.

Slika 12. Zadovoljstvo z delom organov, služb in organizacij.

36 drugega. Dogodkov, kakršen je bil omejen, ljudje zaenkrat še ne morejo preprečiti, lahko le blažijo njihove posledice.

Po ujmi je prišla v ospredje raziskovalna dejavnost. Ljudje so se seznanili z novimi razmerami, saj jim je šele to omogočilo kakršnokoli ukrepanje. Le okoli 11% jih ni storilo ničesar oz. so preprosto čakali. Seveda moramo pri teh odgovorih upoštevati tudi čas, na katerega so izpraševanci mislili. Izraz »po« ne pomeni vsem istega trenutka. Za nekatere je to »takoj, ko je neurje prenehalo«, za drugega je to lahko neko kasnejše obdobje. Odgovor »nič« lahko kaže prav to časovno razliko.

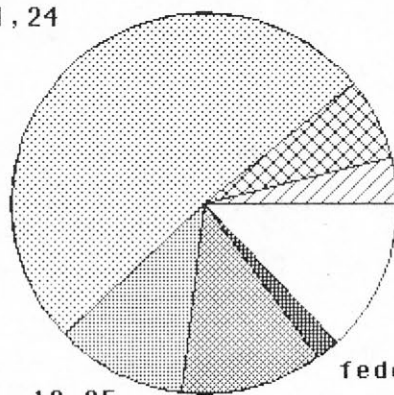
Značilno je tudi mnenje prizadetih o možnosti ponovitve neurja. Če se prva ponovitev še ni zdela tako verjetna, pa je po njihovem mnenju letos (l. 1990) to možno ali celo skoraj gotovo. Kakor jih je po eni strani ponovitev neurja v razmeroma kratkem času naredila senzitivne in pripravljene na možno kasnejšo ponovitev, pa je seveda možnost ponovitve čez eno leto tudi verjetnejša. Zdi se, kot da negotovost glede ponovitve vse bolj zamenjuje gotovost. Toda ali je res tako?

Zaznava nesreče seveda vpliva na z njo povezano ravnanje ljudi. Dejstvo, da velika večina ne namerava storiti ničesar, da bi se v prihodnje izognila škodi, priča, da ta gotovost vendarle še ni prevelika. Odgovor kaže očitno pasivnost prizadetih. Tudi izsledki drugih raziskav kažejo, da ljudje neradi spreminjajo svoje navade. Raje ne store nič, če le lahko izbirajo. In končno, nesreča vendarle ni bila tako huda, da bi zahtevala drastične spremembe v življenju. Možno je tudi, da izpraševanci preprosto ne poznajo različnih možnosti soočanja s tovrstnimi nesrečami ali pa jih tudi dejansko ni. To seveda ni več psihološko vprašanje.

Odgovori na vprašanje o počutju med samo ujmo kažejo značilno sliko preplazenosti in obupa. To so čustva, ki bi jih pričakovali od njih oziroma se jim zde povezana z nesrečo. Podobno sliko kaže tudi ocena počutja ob misli na ujmo. Ljudje se počutijo ogrožene, potrte, negotove, odvisne od drugih, toda ne osamljene ali sovražne. Ženske in starejši se počutijo bolj ogrožene, potrte, nemočne, prestrašene in osamljene. To je glede na njihovo vlogo in družbeni položaj tudi razumljivo. Glede na to, da gre za nesrečo, ki je posledica t.i. »višje sile«, je razumljivo prevladovanje prijateljskih čustev, sovražna namreč predstavljajo značilnost tehnoloških nesreč. Na oceno počutja vpliva tudi način preživljanja. Najmanj se čutijo ogrožene, potrte, negotove, nemočne in prestrašene tisti, ki hodijo v službo. Glede na to, da od kmetovanja niso neposredno eksistenčno odvisni, da jih torej materialne posledice ujme niso v toliki meri prizadele, je to razumljivo. Skupina tistih, ki živijo od pokojnine, se pokriva z najstarejšo in njuni odgovori so podobni. Zdi se, da je bila starost pri teh ocenah pomembnejši dejavnik kot sam način preživljanja.

Za uspešno premagovanje posledic nesreč je zelo pomembna pomoč, ki so jo

solidarnost 51,24

zavarovalnica
7,87

jaz sam 4,24

drugo 12,71

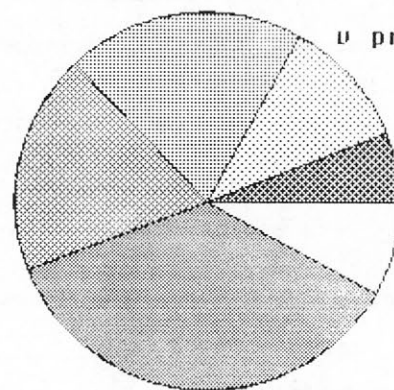
federacija 1,77

občinska 10,95

republika 12,81

Slika 13. Mnenje o poravnavi škode (v %).

isti mesec 19,79

v prvih dneh 10,95

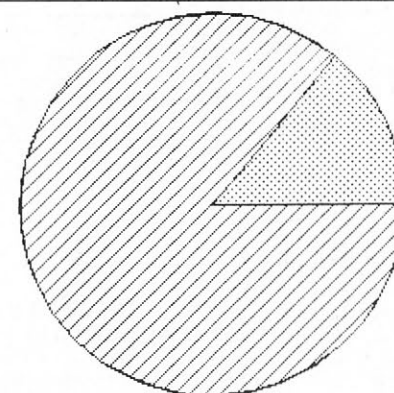
niso bila
odobrena 5,65

še do danes
nič 8,48

naslednji
mesec 19,43

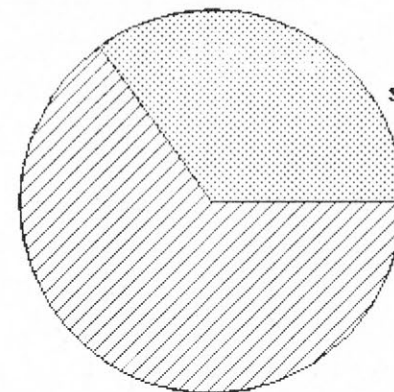
kasneje 35,69

Slika 14. Čas prejete solidarnostne pomoči (v %).

sem zavarovan
14,49

nisem zavarovan 85,51

se bom zavaroval
34,98

ne bom se zavaroval 65,02

Slika 15. Stanje in odnos do zavarovanja (v %).

prizadeti prejeli tako od družbene skupnosti v celoti kot tudi od raznih organov, organizacij in služb. Ta pomoč je lahko materialne narave, lahko pa gre za svetovanje, čustveno pomoč, hrabritev itd. Govorimo o socialni podpori. Poglejmo si, kako je bilo z njo v Halozah. Nismo spraševali po vseh virih pomoči, ampak le po nekaterih najbolj značilnih. Le malo prizadetih je prišlo v stik z naštetimi ustanovami in organi takoj ali v prvih dneh po ujmi. Do večine stikov je prišlo v istem tednu ali mesecu ali pa sploh ne. Upoštevati je treba, da naštetih niso delovali v vseh predelih, ampak predvsem tam, kjer je bila škoda največja in kjer so bili najbolj potrebni. Uničene je bilo tudi precej komunalne infrastrukture, ki jo je bilo treba prav tako usposobiti in kar ljudje lahko ne zaznajo kot pomoč njim samim. Ceste so pač javne.

Tudi presoje o pomembnosti pomoči se najbrž niso vedno skladale z mnenjem prizadetih. Očitno pa se kaže povezanost dolžine časa pretekega do stika z oceno zadovoljstva z naštetimi organi in organizacijami. Očitno je prav navzočnost na kraju dogajanja eden glavnih elementov za oceno zadovoljstva. Manj, kot je kdo navzoč, manj so ljudje z njim zadovoljni. V času stiske pač vsi pričakujejo pomoč. Očitno je tudi, da se čas stika daljša in zadovoljstvo manjša od najožje (KS) do širše družbene skupnosti. V svoji krajevni skupnosti, ki je tam, kjer so ljudje vsak dan, sproti – bolj ali manj uspešno – rešujejo svoje probleme. In bolj ko se od nje oddaljujejo, težje gre. Naj še omenimo, da ocena 2 pomeni »ne preveč«, ocena 3 pa »delno«. Dejavniki zadovoljstva z delom služb in organizacij je tudi starost, saj so mladi manj zadovoljni z delom vseh, razen s SZDL (vprašanje se nanaša na leto 1989, ko je ta organizacija kot taka še obstajala) in zavarovalnico. Morda dajejo nižje ocene tudi zato, ker so od njih manj odvisni (zaradi svojega boljšega fizičnega stanja), saj se navadno prej pomaga pomoči bolj potrebnim. Med spoloma ni pomembnih razlik v ocenah. Ženske sicer kažejo težnje po nekaj večjem zadovoljstvu, kar pa je v skladu z njihovo oceno o večji lastni nemoči in odvisnosti od drugih.

Poglejmo si še mnenja o tem, kdo naj poravnava nastalo škodo. Glede na to, da gre za naravno nesrečo, ko ne obstaja neposredni krivec, se tudi zahtevki za odškodnino izstavljajo družbi nasploh, tj. sredstvom solidarnosti, občini in republiki, nekaj tudi zavarovalnici (tisti, ki so pač zavarovani). Le nekaj več kot 4% jih meni, da bi morali škodo poravnati sami. Solidarnost se je v glavih ljudi očitno zelo uveljavila kot zdravilo za vse, in kolikor je njen obstoj pozitiven, lahko zavira nastanek in razvoj drugih virov za odpravljanje posledic nesreč, npr. zavarovanja. Ljudi preprosto pasivizira, saj se zdi, kot da bo v stiski nekdo drugi poskrbel za vse. S tem seveda ne želimo zmanjšati njene vrednosti in pomena, pač pa jo postaviti v stvarne okvire. Kot kažejo odgovori, le 5,65% izpraševancem ni bila odobrena solidarnostna pomoč. Toda le nekaj manj

kot 11% jo je prejelo v prvih dneh in le okoli 19% še isti mesec. Nekateri je niso prejeli še do danes.

Na koncu si še oglejmo, kako je z zavarovanjem. Očitno je, da je zavarovan le majhen del prizadetih. Ponovljena ujma je mnoge vendarle opozorila, da je zavarovanje koristno, in število tistih, ki bi se v prihodnje zavarovali, se je povečalo za 20%, ali za več kot enkrat toliko, kot jih je bilo. To je za obdobje po nesrečah zelo značilen odziv, ki pa žal navadno traja le toliko časa, dokler so spomini na nesrečo živi. In še nekaj objektivnih podatkov o stanju zavarovanja v občini Ptuj. V letu 1989 je bilo tam zavarovanih 5812 ha (23%) vseh kmetijskih obdelovalnih površin, vendar le 2% v zasebnem sektorju. Stopnja zavarovanosti je bila nižja kot na celotnem mariborskem območju oz. v celi Sloveniji. Na območju Haloz je še nižja, kot je povprečje v občini Ptuj. Ob tem pa je treba povedati, da kmetijskih površin v obstoječem zavarovalnem sistemu ni možno zavarovati pred zemeljskimi plazovi in usadi, ampak le pred točo, pozebo, poplavo in drugimi vremenskimi ujami. Zato je razumljivo, da zavarovanje ni predstavljalo pomembnejšega vira sredstev za odpravo posledic; morda so bili ljudje zato tako nezadovoljni z zavaroval-

nico. Na prizadetem območju se stopnja zavarovanosti kmetijskih površin in drugega premoženja v obdobju po nesreči ni povečala, je pa po mnenju zavarovalnih agentov bistveno olajšano delo pri sklepanju oz. obnavljanju zavarovalnih pogodb.

Naj zaključimo. Nesreča oz. njena nagla ponovitev sta zapustili precejšnje posledice v počutju ljudi. Počutijo se ogrožene in nemočne, vendar zaenkrat med njimi prevladujejo prijateljska čustva. Izrazito izstopa tudi poseben pomen, ki ga ima za njihovo življenje ožja družbena skupnost (KS), medtem ko v širši vidijo predvsem vir sredstev za odpravo posledic.

1. Bolin, R., 1989. Natural Disasters, V: Gist, R. in Lubin, B. (Eds.), Psychosocial Aspects of Disaster, New York: Wiley.
2. Gifford, R., 1987. Environmental Psychology, Boston: Allyn and Bacon.
3. Polič, M., 1990. Ujma, št. 4.
4. Sorensen, J. H. in White, G. F., 1980. Natural Hazards: A Cross-Cultural Perspective, V: Altman, I., Rapoport, A. in Wholwill, J. F. (Eds.), Human Behavior and Environment, vol. 4., New York: Plenum Press.

